

Bir Tıp Fakültesinde Kadın Hastalıkları ve Doğum Stajını Yapmış Öğrencilerin HPV Aşısı Hakkında Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarının Değerlendirilmesi

[The Evaluation of the Knowledge Levels and Attitudes of Medical Students Who Have Accomplished Obstetric and Gynaecological Diseases Internship in a Medical School about Human Papilloma Virus Vaccine]

ÖZET

AMAÇ: Araştırmanın amacı, bir tıp fakültesinde kadın hastalıkları ve doğum stajı yapmış öğrencilerin HPV aşısı hakkındaki bilgilerini ve mesleki yaşamlarında aşırı hastalara önerme eğilimlerini belirlemektir.

YÖNTEM: Tanımlayıcı tipteki araştırma bir tıp fakültesinde Kadın Hastalıkları ve Doğum stajını yapmış 166 öğrenci ile yürütüldü. Araştırmanın verileri 3 bölüm halinde hazırlanmış olan ve 30 sorudan oluşan bir anket yolu ile toplandı. İstatistiksel analizde tanımlayıcı istatistikler kullanıldı.

BULGULAR: Katılımcı öğrencilerin %55,4'ü kendini HPV aşısı konusunda bilgili hissettiğini belirtirken, %72,9'u HPV'nin kadınlar için daha önemli olduğunu belirtti. Katılımcıların %95,8'i HPV aşısını hastalarına önermeyi düşündüğünü belirtirken, en çok (%51,6) ergenlik çağındaki genç kızlara önermeyi düşünüyorlardı. Öğrencilerin %80,5'i HPV aşısının bedava olmasının önerme ihtimallerini arttıracaklarını belirtmişti. Aşırı önerenlerin en çekindikleri noktalar aşının çok pahalı, maliyet etkili olmaması (%51,6) ve korunmasız, riskli cinsel ilişkiyi teşvik edebileceğini (%45,9) düşünmeleriydi.

SONUÇ: Araştırmamızda HPV aşısının öğrenciler arasında mesleki olarak kabul gördüğü ve aşının önerilmesindeki en önemli çekincenin aşının maliyet etkililiği olduğu belirlenmiştir.

SUMMARY

AIM: Aim of the study was to determine medical school students' knowledge levels and attitudes who accomplished Obstetric and Gynecology clerkship in a medical school about HPV vaccination and intention to suggest HPV vaccine to their patients.

METHOD: This descriptive study was carried out in a medical school among 166 medical students accomplishing their internship in the Obstetrics and Gynaecological Diseases Department. Study data had been collected by questionnaire which had three part and 30 question. The data were evaluated by descriptive statistics.

RESULTS: Fifty five point four of the students stated that they felt informed about HPV vaccine, 72.9% of them stated that HPV was more serious for women. 95.8% of the participants thought they would suggest HPV vaccine to their patients and the most proposed group was adolescent girls (51.6%). 80.5% of students stated their possibility to suggest the vaccine would increase in case the vaccine would be free. The most important drawback points of the students in suggesting the vaccine to their patients were thinking high priced and not cost effectiveness of the vaccine (51.6%) and inducing unprotected, risky sexual intercourse (45.9%).

CONCLUSION: In this study we determine the professional acception of HPV vaccine between students. Also we determine the most important factor in suggesting the HPV vaccine is the cost effectiveness of it.

M. Fatih Önsüz¹
Ahmet Topuzoğlu²
Zeynep Bilgi³
Musa Yılmaz³
Nagihan Amuk³
Fevziye Fahridin³

¹İl Sağlık Müdürlüğü
Sakarya.

²Marmara Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD,
İstanbul.

³Marmara Üniversitesi Tıp
Fakültesi, İstanbul.

Anahtar Kelimeler:

HPV Aşısı, Tıp Fakültesi,
Öğrenci, Bilgi Düzeyi,
Tutum.

Key Words:

HPV Vaccine, Medical
School, Student,
Knowledge Level, Attitude.

Sorumlu yazar/

Corresponding author:

M. Fatih Önsüz
İl Sağlık Müdürlüğü
Sakarya, Türkiye.
fatihonsuz@yahoo.com

GİRİŞ

Human Papilloma Virus (HPV) cinsel yolla bulaşan en sık bulaşan ve serviks kanseri ile güçlü ilişkili olan bir enfeksiyondur (1,2). Serviks kanseri tüm dünyada kadınlarda en sık görülen ikinci kanser olarak bilinmektedir (3). HPV ile ilişkili hastalıkların bir halk sağlığı sorunu haline gelmesi hem enfeksiyondan korumak hem de ilerlemesini durdurmak için aşı üretimi fikrini doğurmuştur (4,5). Bunun sonucunda 1990'ların başından itibaren HPV enfeksiyonuna karşı aşı üretme çalışmaları başlamıştır (6). En sonunda HPV enfeksiyonundan

korumak ve sebep olduğu serviks kanseri riskini azaltmak için aşı üretilmiştir (7-9). Bu aşı HPV enfeksiyonu ve sonuçlarına yönelik önemli bir müdahale olmuştur (10,11).

Kişilerin aşılama durumlarını belirlemede doktorların çok önemli bir role sahip oldukları bilinmektedir (12). HPV aşısının toplumca kabul edilerek yaygın bir şekilde kullanılmasında da doktorların hastalara aşırı önermesi önemli rol oynayacaktır (13). Bu nedenle doktorların kişisel özellikleri, aldıkları tıp eğitimi, HPV konusundaki bilgi düzeyleri ve HPV aşısına karşı tutumları aşının toplum tarafından kabul görmesinde anahtar

faktörlerdir (14). Tıp fakültesi öğrencileri de geleceğin doktorları olarak ileride bu aşının hem topluma anlatılmasında hem de kabul görmesini sağlamada önemli bir gruptur. Bu grubun konu ile ilgili temel eğitimi alabileceği en önemli staj ise kadın doğum stajıdır. Ülkemizde tıp fakültesi öğrencilerinde hem HPV hem de HPV aşısı hakkında yeterli çalışma bulunmamaktadır.

Araştırmanın amacı, bir tıp fakültesinde Kadın Hastalıkları ve Doğum stajı yapmış öğrencilerin HPV aşısı hakkındaki bilgilerini ve mesleki yaşamlarında aşığı hastalara önerme eğilimlerini belirlemektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı tipteki araştırma Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Kadın Hastalıkları ve Doğum stajını tamamlamış 166 öğrenci ile yürütüldü. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından 3 bölüm halinde hazırlanmış olan ve 30 sorudan oluşan bir anketin gözlem altında doldurulması ile toplandı. Anketin ilk kısmında katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile ilgili sorular, ikinci bölümde HPV aşısı ile ilgili bilgilerine yönelik sorular ve üçüncü kısımda HPV aşısına yönelik yaklaşımlarını değerlendirmeye yönelik sorular soruldu. Araştırma için Marmara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan ve Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı'ndan gerekli izinler alındı. Elde edilen veriler SPSS paket programı ile değerlendirildi ve değerlendirmede tanımlayıcı istatistikler kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 23,08 ± 1,42 idi. Araştırmaya katılanların %51,8

(n=86)'i kadın, %48,2 (n=80)'i erkekti. Öğrencilerin %25,9 (n=43)'ünün cinsel birleşme içeren bir ilişkisi olmuştu. Araştırmaya katılanların %21,1 (n=35)'i kendisini HPV açısından risk altında görürken, %7,8 (n=13)'ü HPV enfeksiyonu, %2,4 (n=4)'ü de cinsel yolla bulaşan hastalık geçirmişti. Katılımcıların %13,3 (n=22)'ünün de yakınlarından herhangi biri HPV enfeksiyonu geçirmişti. Ayrıca %32,5 (n=54)'ünün ailesinde herhangi bir kanser türüne yakalanan vardı. Araştırmaya katılan öğrencilerin %55,4 (n=92)'ü kendini HPV konusunda bilgili hissettiğini belirtirken, %37,3 (n=62)'ü orta düzeyde, %7,3 (n=12)'ü düşük düzeyde bilgili hissettiğini belirtmişti. Öğrencilerin %97,6 (n=162)'sı aşı olunmazsa hayat boyu HPV enfeksiyonu geçirme riskinin %60-80 olduğunu, yine %89,2 (n=148)'si de HPV enfeksiyonu geçirdiğinde sigil, pap smear bulguları gösterme ihtimalinin %80 olduğunu düşünüyordu. Katılımcıların %72,9 (n=121)'ü HPV enfeksiyonunun kadınlar için, %3,0 (n=5)'ü erkekler için, %24,1 (n=40)'i ise her iki cinsiyet için de aynı derecede ciddi bir enfeksiyon olduğunu belirtti.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %8,4 (n=14)'ü HPV aşısı olmayı gerektirecek kadar ciddi bir enfeksiyon olarak görmüyordu. Katılımcıların %89,2 (n=148)'si HPV enfeksiyonunun asemptomatik seyredebileceğini düşünüyordu ve sadece %27,1 (n=45) HPV enfeksiyonunun tedavisiz geçebileceğini biliyordu. Öğrencilerin %63,3 (n=105)'ü HPV aşısının hem kadın hem erkeklerde bazı kanser türlerine karşı koruyucu olduğunu düşünüyordu. Katılımcıların %11,4 (n=19)'ü HPV aşısı olmuş kişilerin cinsel ilişkide kondom kullanması ya da kullandırmasına daha az gerek olduğunu bildirmişken, %38,0 (n=63)'i HPV aşısı uygulanması sonucunda, aşı olan kişilerin enfekte olabileceğini belirtmişti (Tablo 1).

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğrencilerin HPV enfeksiyonu ve HPV aşısı ile ilgili görüşlerinin dağılımı

	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)
HPV aşısı olmayı gerektirecek kadar ciddi bir enfeksiyon değildir	14 (8,4)	152 (91,6)	166 (100,0)
HPV enfeksiyonunun asemptomatik seyredebilir	148 (89,2)	18 (10,8)	166 (100,0)
HPV enfeksiyonu tedavisiz geçebilir	45 (27,1)	121 (72,9)	166 (100,0)
HPV aşısı hem kadın hem erkeklerde bazı kanser türlerine karşı koruyucudur	105 (63,3)	61 (36,7)	166 (100,0)
HPV aşısı olmuş kişilerin cinsel ilişkide kondom kullanması ya da kullandırmasına daha az gerek vardır	19 (11,4)	145 (88,6)	166 (100,0)
HPV aşısı uygulanması sonucunda, aşı olan kişiler tekrar enfekte olabilirler	63 (38,0)	103 (62,0)	166 (100,0)

Tablo 2: HPV aşısını önermeyi düşünen öğrencilerin aşığı önerme ihtimallerini etkileyen faktörlerin dağılımı.

	Aşığı önerme ihtimalimi artırır n (%)	Aşığı önerme ihtimalimi etkilemez n (%)	Aşığı önerme ihtimalimi azaltır n (%)	Toplam n (%)
Hastanın aşığı için bütçesini zorlayabilecek kadar katkı payı vb. ödemek zorunda olması	4 (2,6)	60 (37,7)	95 (59,7)	159 (100,0)
Aşığı bedava olması	128 (80,5)	22 (13,8)	9 (5,7)	159 (100,0)
HPV aşısının bağışıklama oranının %70 olarak varsayılması	74 (46,5)	60 (37,7)	25 (15,8)	159 (100,0)
Hastanın yakınlarının(aile, akraba vb), hastanın HPV aşığı olduğunu bilecek olması	20 (12,6)	118 (74,2)	21 (13,2)	159 (100,0)
HPV aşığı hocam tarafından hastalara önerilmemesi	12 (7,6)	86 (54,1)	61 (38,3)	159 (100,0)
HPV aşısının meslektaşları tarafından genel kabul görmemiş olması	3 (1,9)	83 (52,2)	73 (45,9)	159 (100,0)

Araştırmaya katılan öğrencilerin %95,8 (n=159)'i ileride hastalarına HPV aşısını önermeyi düşünüyordu. HPV aşısını hastalarına önermeyi düşünenlerin %30,8 (n=49)'i sadece kız çocuklarına, %5,0 (n=8)'i sadece erkek çocuklarına ve %18,9 (n=30) ise tüm çocuklara önerebileceğini belirtmişti. Yine aşığı önermeyi düşünen öğrencilerin %51,6 (n=82)'si ergenlik çağındaki genç kızlara, %50,3 (n=80)'ü cinsel olarak aktif genç kızlara, yine %50,3 (n=80)'ü cinsel olarak aktif tüm kadınlara, %45,3 (n=72)'ü riskli cinsel davranışlarda bulunan kadınlara ve %34,0 (n=54)'ü ek hastalıkları olan cinsel olarak aktif kadınlara HPV aşısını önereceklerini bildirmişti. Ayrıca, HPV aşısını önermeyi düşünen öğrencilerin %32,7 (n=52)'si cinsel olarak aktif tüm erkeklere ve %15,7 (n=25)'si de cinsel olarak aktif olmayan ergen erkeklere de aşığı önerebileceklerini belirtmişlerdi. Öğrencilerin %59,7 (n=95)'si hastanın aşığı için bütçesini zorlayabilecek kadar katkı payı vb. ödemek zorunda olmasının aşığı önerme ihtimallerini azaltacağını belirtmişken, %37,7 (n=60)'si ise bu durumda aşığı önerme ihtimallerinin değişmeyeceğini bildirmişti. Araştırmaya katılanların %80,5 (n=128)'i HPV aşısının bedava olmasının önerme ihtimallerini arttıracığını, %13,8 (n=22)'i ise önerme ihtimalini değiştirmeyeceğini belirtmişti. Katılımcıların %46,5 (n=74)'i HPV aşısının bağışıklama oranının %70 olarak varsayılmasının önerme ihtimalini arttıracığını

bildirirken, %37,7 (n=60) bu durumun önerme ihtimallerini değiştirmeyeceğini belirtmişti. Öğrencilerin %74,2 (n=118)'si hastanın ailesinin ya da akrabalarının HPV aşığı olduğunu bilecek olmalarının aşığı önerme ihtimallerini değiştirmeyeceğini belirtmişti. Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,1 (n=86)'i HPV aşısının hocaları tarafından önerilmemesinin, %52,2 (n=83)'si ise aşının meslektaşları tarafından benimsenmemiş olmasının kendilerinin aşığı önerme ihtimallerini değiştirmeyeceğini bildirirken, %38,3 (n=61)'ü hoca tarafından önerilmemesinin, %45,9 (n=73)'ü ise meslektaşları tarafından aşının benimsenmemesinin aşığı önerme ihtimallerini azaltacağını bildirmişti (Tablo 2).

Araştırmamızda HPV aşısını hastalarına önermeyi düşünmeyen öğrencilerin (n=7) %57,1 (n=4)'i HPV aşısının çok pahalı ve dolayısıyla maliyet etkin olmadığını düşündükleri için, %28,6 (n=2)'si HPV aşığı ile aşılanmanın korunmasız, riskli cinsel ilişkiyi teşvik edeceği için, yine %28,6 (n=2)'si HPV aşısının çok eşliliği özendirceğini düşündükleri için, %14,3 (n=1)'ü HPV aşısının ciddi komplikasyonlara karşı koruyucu olduğunu düşünmediğinden, yine %14,3 (n=1)'ü HPV aşısının erken cinselliğe özendirileceği için tavsiye etmeyi düşünmediklerini belirtmişti.

Tablo 3: HPV aşısını önermeyi düşünen öğrencilerde aşığı önerme konusunda çekincelere neden olan faktörlerin dağılımı*.

	n	%
HPV aşısının çok pahalı ve dolayısıyla maliyet etkin olmaması	82	51,6
HPV aşısı korunmasız, riskli cinsel ilişkiyi teşvik edebilir	73	45,9
HPV aşısı çok eşliliğe özendirilebilir	45	28,3
HPV aşısı erken cinselliğe özendirilebilir	28	17,6
HPV aşısı ciddi komplikasyonlara karşı koruyucu değildir	27	17,0
HPV aşısı sosyal damgalanmaya neden olabilir	26	16,4
HPV enfeksiyonu aşığı gerektirecek kadar ciddi sonuçlara yol açmayacağı düşüncesi	15	9,4

Araştırmamızda HPV aşısını hastalarına önermeyi düşünen öğrencilerin (n=159) %51,6 (n=82)'sı HPV aşısının çok pahalı ve dolayısıyla maliyet etkin olmadığını düşünmelerinin, %45,9 (n=73)'ü HPV aşısı ile aşılanmanın korunmasız, riskli cinsel ilişkiyi teşvik edebileceği ihtimali nedeniyle, %28,3 (n=45)'ü HPV aşısının çok eşliliği özendirilebileceğini düşündükleri için, %17,6 (n=28)'sı HPV aşısının erken cinselliğe özendirilebileceğini düşündüklerinden, %17,0 (n=27)'si HPV aşısının ciddi komplikasyonlara karşı koruyucu olduğu konusunda bazı tereddütleri olduğu için, %16,4 (n=26)'ü HPV aşısının sosyal damgalanmaya neden olabileceği ihtimali nedeniyle ve %9,4 (n=15)'ü HPV enfeksiyonunun aşığı gerektirecek kadar ciddi sonuçlara her zaman yol açmayabileceğini düşündükleri için aşığı hastalarına tavsiye ederken çekinceleri olabileceğini belirtmişlerdi (Tablo 3).

TARTIŞMA

İstanbul'da bir tıp fakültesinde Kadın Hastalıkları ve Doğum stajını tamamlamış öğrencilerde yaptığımız araştırmamız ülkemizde tıp fakültesi öğrencilerinde HPV aşısı ile ilgili gerçekleştirilmiş ilk çalışma idi. Araştırmamızda öğrencilerin HPV enfeksiyonu ve aşısı ile ilgili bilgi düzeyleri yeterli olmadığı ancak çoğunluğunun hastalarına bu aşığı önermeyi düşündükleri tespit edildi. Ancak

öğrencilerin aşığı tavsiye ederken bazı çekincelerinin de olduğu saptandı.

Araştırmamızda öğrencilerin %55,4'ü kendini HPV konusunda bilgili hissettiğini belirtmişti ve öğrenciler açısından HPV ile ilgili bir bilgi eksikliği görülmekte idi. Ayrıca öğrencilerin HPV aşısının koruyuculuğu, komplikasyonu olup olmadığı gibi konularda da bilgi eksiklikleri görüldü. Malezya'da bayan üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada HPV enfeksiyonu ve HPV aşısı hakkında bilgi düzeyi çok düşük tespit edilmişti (15). İtalya'da pediatriklerde ve Kanada'da klinisyenlerde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar tespit edilmişti (16,17). ABD'de yapılan iki ayrı çalışmada pediatriklerin ve aile hekimlerinin HPV ile ilgili orta düzeyde bilgili oldukları bulunmuş, Meksika'da yapılan bir başka çalışmada ise tam aksine kadın doğum doktorlarının ve pratisyenlerin bilgi düzeyleri oldukça yüksek tespit edilmişti (18-20). Araştırmamızın sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda kişilerin HPV aşısını kabulünde HPV ile ilgili toplumdaki bilgi düzeyinin önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir (21-23). Toplumun HPV konusundaki bilgilendirilmesinde de en önemli etken doktorlardır. Bu nedenle doktorların hem HPV enfeksiyonu hem de HPV aşısı hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmaları aşının toplumda kabulünde önemli bir rol oynayacaktır. Çünkü doktorların aşı konusundaki bilgi düzeylerinin yüksek olması bizzat doktorların HPV aşısını kabul etme ve hastalarına önerme konusunda önemli bir etkidir (19).

Araştırmamızda öğrencilerin bilgi düzeyleri düşük olmasına rağmen büyük bir bölümü (%95,8) ileride hastalarına HPV aşısını önermeyi düşündüklerini belirtmişlerdi. Brezilya'daki bir çalışmada hekimler ve tıp fakültesi öğrencilerinin HPV aşısını yüksek oranlarda kabul ettikleri ve hastalarına önermeyi düşündükleri belirlenmişti (24). Bu konuda çeşitli uzmanlık alanlarındaki hekimlerde yapılan çalışmalarda da aşının önerilme oranı yüksek olarak bulunmuştu (16-18). Malezya'da bayan üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada ise HPV aşısının önerilme oranı bizim çalışmamızdan ve literatürdeki diğer çalışmalardan düşük tespit edilmişti (15). Araştırmamız HPV aşısının hastalara önerilmesi bakımından literatürle benzerdir. Öğrencilerin HPV enfeksiyonu ve HPV aşısı ile ilgili bilgi eksiklikleri olmasına rağmen bu denli yüksek oranda hastalarına önermeyi düşünmeleri araştırmamızı kadın doğum stajını bitirmiş öğrencilerde yapmış olmamızla ilişkili olabilir. Bu konuda özellikle hocalarının tavsiye ve davranışları öğrencileri etkilemiş olabilir. Ancak öğrencilerin yarısından çoğunun hocalarının aşığı

önermelerinin kendilerinin aşısı önerme ihtimallerini etkilemeyeceğini belirtmiş olması düşündürücüdür. Bu nedenle ülkemizde konu üzerinde daha net bilgi sahibi olabilmek için çalışmalar yapılmasına gerek olduğu görülmektedir. Ayrıca HPV aşısının ülkemiz açısından yeni bir aşı olması da tıp fakültesi öğrencilerinin bu konuya daha fazla ilgi duymalarına neden olmuş olabilir ve bu durum sonuçlarımızı etkilemiş olabilir.

Araştırmamızda öğrencilerin aşısı önercekleri gruplarla ilgili soruya birden fazla grubu belirtebilecekleri söylenmişti. Sonuç olarak öğrencilerin %51,6'sı ergenlik çağındaki genç kızlara, %50,6'sı cinsel aktif genç kızlara, %50,3'ü cinsel aktif tüm kadınlara ve %45,3'ü de riskli cinsel davranışı bulunan tüm kadınlara aşısı önerceklerini bildirdi. Yani öğrenciler HPV aşısını önermede öncelikli olarak kadın cinsiyeti belirtti. Brezilya'daki çalışmada özellikle 10-15 yaş arası kızlara aşının önerileceği belirlenmişti (24). Kanada ve Malezya'da yapılan çalışmalarda hekimlerin çoğu aşısı kadınlara, özellikle de 15 yaş ve öncesinde önerceklerini bildirmişlerdi (15,17). Konu ile ilgili olarak yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştu. Ancak bu çalışmalarda farklı olarak 17 yaş ve üstü kadınlara önermenin daha yararlı olacağı belirtilmişti (18,19). İtalya'da yapılan çalışmada ise farklı olarak her iki cinsiyete de önerilmesi fikri belirtilmişti (16). Araştırmamızın sonuçları literatürle benzerlik göstermekle beraber aşının önerilme yaşı konusunda diğer çalışmaların bazıları ile farklılıklar göstermektedir. Yapılan çalışmaların hepsinde bu konuda farklılıklar gözlenmektedir. Bu farklılıkların oluşmasına bazı etkenler neden olmuş olabilir. Öncelikle hekimler HPV'nin kadınlarda servikal kansere neden olması nedeniyle kadınların aşılmasının HPV enfeksiyonu ve dolayısıyla servikal kanseri önlemede çok daha önemli ve efektif olduğunu ve bu nedenle de kadın sağlığı için daha yararlı olacağını düşünüyor olabilirler. Ancak teorik olarak yapılan bazı hesaplamalarda HPV aşısının her iki cinsiyete de uygulanmasının sadece kadınlara uygulanmasından çok daha etkili olduğu belirtilmişti (25,26). Bu nedenle hekimlere tıp fakültelerindeki eğitimlerinde HPV aşısının her iki cinsiyet açısından yararlarının belirtilmesi önemli olacaktır. Aynı zamanda erkeklerin HPV aşısı ile aşılmasının etkisi de yapılacak çalışmalarla belirlenmelidir. Bu sonucu hekimlerin uzmanlık alanları ve cinsiyetleri de etkilemiş olabilir. Özellikle kadın doğumcular ve kadın hekimler kadın sağlığı konularına daha fazla odaklandıkları için HPV aşısının yararları konusunda daha çok ve kesin bilgilere sahip olabilirler. Araştırmamız tıp fakültesi öğrencilerinde yapıldığı

için bu konuda bir fikir vermemektedir. Bu nedenle farklı uzmanlık alanlarındaki hekimlerin bakış açıları ile ilgili çalışmalar ülkemiz adına yararlı olabilir. Burada ülkelerdeki tıp eğitiminin ve aşılama programlarının da etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmamızda HPV ile ilgili bilgi düzeylerine bakıldığında toplum sağlığını yakından ilgilendiren konuların müfredatta yer alması gerekliliği tekrar gözden geçirilebilir.

Araştırmamızda HPV aşısının önerilmesinde en önemli etken olarak öğrenciler aşının maliyetini göstermişlerdi. Öğrencilerin çoğu aşının maliyetli olduğunu ve dolayısıyla maliyet etkin olmadığını düşündüklerini ve aşının ücretsiz olmasının aşısı önerme ihtimallerini arttıracakını belirtmişlerdi. HPV aşısının maliyeti ve maliyet etkinliği araştırmamızdaki sonuca benzer olarak diğer ülkelerde de aşının kabulünde önemli bir faktör olarak tespit edilmişti (27-29). Bu nedenle HPV enfeksiyonunun her ülke için maliyeti ve aşının maliyet etkinliğinin belirlenmesi HPV aşısının kabulünde hem toplum hem de sağlık çalışanları açısından yararlı olacaktır. HPV, tarama yöntemleri, tanısı, hastanın tedavisi ve takibi göz önünde bulundurulduğunda HIV'den sonra en maliyetli cinsel yolla bulaşan hastalık olarak belirtilmektedir (30). HPV'nin bu maliyetinin aşılama yoluyla azaltılabileceği belirtilmektedir. Çünkü eğer aşılama yapılabilirse oluşabilecek birçok servikal kanser vakası önlenilecek ve bu durumda hem tarama hem de tedavi masraflarında önemli bir azalma olabileceği belirtilmektedir (31). Bazı çalışmalarda özellikle aşılama kadınlara servikal kanser taramalarına daha geç yaşta başladığı ve daha seyrek aralıklarla tarama yapıldıkları belirlenmiş ve bu sebeple HPV maliyetlerinde azalma olduğu tespit edilmişti. Sonuçta HPV aşısının oldukça maliyet etkin bir sağlık müdahalesi olduğu gösterilmiştir (32,33). Bu durumun ulusal düzeyde de gösterilmesi ülke stratejileri için önemlidir. Özetle gelişmiş ülkelerde, HPV aşılması ile birlikte sitolojik taramaların kombine edilmesinin en iyi maliyet-yarar oran sonuçlarını vereceği hesaplanmıştır (32,34). Ülkemizde henüz HPV aşısının ekonomik yönü ile ilgili araştırma bulunmamaktadır. Aşının ekonomik boyutunun tespiti ülkemizde aşya karşı sağlık çalışanlarının ve toplumun bakış açısını da belirleyecektir. Bu konunun tıp fakültelerinde ekonomik boyutu ile birlikte öğrencilere anlatılması öğrencilerin konu ile ilgili daha detaylı bilgiler edinmelerine ve konuyu daha net yorumlayabilmelerine de yardımcı olacaktır.

Araştırmamızda öğrenciler HPV aşısının koruyucu etkinliğinin önerme ihtimallerini

etkileyebileceğini belirtmişti. ABD ve Malezya'da yapılan çalışmalarda da araştırmamızdakine benzer şekilde aşının güvenilirliği ve etkinliği aşının önerilmesinde etkili faktörler olarak saptanmıştı. Araştırmamızda öğrencilerin HPV aşısı ile ilgili bilgi eksiklikleri bu sonucu doğurmuş olabilir. Bu nedenle aşının etkinliği ve güvenilirliği başta olmak üzere aşı ile ilgili konuların tıp fakültelerinde eğitim programı içerisinde konması uygun olacaktır.

Araştırmamızda öğrenciler HPV aşısını hastalarına önermelerini etkileyebilecek bir diğer faktör olarak HPV aşısının çok eşliliği ve erken, korunmasız, riskli cinsel ilişkiyi teşvik edebileceğini göstermişlerdi. ABD ve İtalya'da pediatristlerle yapılan çalışmalarda da HPV aşısının riskli cinsel ilişki olasılığını arttırabileceği belirtilmiş ve aşının önerilmesinde negatif bir etken olarak belirlenmişti (16,18). Araştırmamızda literatürle benzerlik gösteren bu sonuç HPV aşılamaının önündeki önemli bir engeli göstermektedir. Özellikle ebeveynlerle yapılan araştırmalarda HPV aşısının kabulündeki en önemli bariyerlerden biri olarak adolesan çağda cinsel ilişki olasılığı belirlenmişti (35-38). Araştırmamızda öğrenciler ebeveynlerin bu yönde bir reaksiyonları olabileceğini düşünerek negatif etkileyebilecek bir faktör olarak belirtmiş olabilirler. Yine ülkemizin kültürel yapısı da bu sonucun ortaya çıkmasına neden olabilir. Özellikle çok eşliliğin ve evlilik dışı cinsel ilişkinin kadınlar için uygun karşılanmadığı bir toplumda HPV aşısının kadınlarla bütünleştirilerek aşının toplumun genel kurallarına aykırı hareket etmeyi özendirileceği düşünülmüş olabilir. HPV aşısı konusunda öncelikle hekimlerin ve tıp fakültesi öğrencilerinin eğitilmesi sonrasında toplumun da eğitilmesi açısından önemli olacaktır. Çünkü hekimler hastalarının ve toplumun eğitiminde önemli bir rol olarak bu konudaki engellerin aşılmasında yardımcı olabilirler.

Araştırmamızdaki en önemli kısıtlılık araştırmamızın sadece kadın doğum stajını yapmış öğrencilerde yapılmış olması ve katılan öğrencilerin sayısının bu nedenle düşük olmasıdır. Bu araştırmamızın sonuçların etki etmiş olabilir. Diğer bir kısıtlılık sadece bir üniversitenin belli öğrencilerin de yapılmış olması nedeniyle sonuçlar sadece bu öğrenciler hakkında bilgi verebilir. Özellikle öğrencilerin aşıya yaklaşımları ile ilgili sonuçlarda bir bias oluşmuş olabilir. Bu nedenle sonuçlar tıp fakültesindeki diğer öğrenciler ve ülkemizdeki tüm tıp fakültesi öğrencilerine genellenemez. Diğer bir kısıtlılık da ülkemizde henüz HPV aşısının rutin aşılama takviminde olmaması ve sadece tavsiye edilen bir aşı olması nedeniyle HPV aşılması ile ilgili göreceli bir sonuç vermiş olabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak araştırmamızda tıp fakültesinde kadın doğum stajını tamamlamış öğrencilerin HPV aşısı ile ilgili bilgi düzeylerinin düşük olduğu belirlenmişti. Ancak bilgi eksikliğine rağmen öğrenciler aşıyı ileride hastalarına ve özellikle genç kızlara önermeyi düşünüyorlardı. Öğrencilerin aşıyı önermelerinde en önemli etken olarak aşının maliyeti belirlendi. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı HPV aşısının kadınlara uygulanması konusunda tavsiye niteliğinde bir karar almıştır. Bu kararın uygulanabilmesi yani aşının toplum tarafından kabul edilebilmesinde en önemli faktör şüphesiz hekimler olacaktır. Bu nedenle araştırmamızda gördüğümüz bilgi eksiklikleri de göz önünde bulundurduğunda öğrencilerin HPV enfeksiyonu ve aşısı ile ilgili daha kapsamlı bilgilendirmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Konunun bu yönüyle tıp eğitimi açısından değerlendirilmesi de yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- 1 Clifford GM, Smith JS, Aguado T, Franceschi S. Comparison of HPV type distribution in high-grade cervical lesions and cervical cancer: a meta-analysis. *Br J Cancer*. 2003; 89: 101-105.
- 2 Einstein MH, Goldberg GL. Human papillomavirus and cervical neoplasia. *Cancer Invest*. 2002; 20: 1080-1085.
- 3 Munoz N, Bosch FX, De Sanjose S, et al. Epidemiologic classification of human papillomavirus types associated with cervical cancer. *N Engl J Med*. 2003; 348: 518-527.
- 4 Christensen ND. Emerging human papillomavirus vaccines. *Expert Opin Emerg Drugs*. 2005; 10: 5-19.
- 5 Kahn JA, Bernstein DI. Human papillomavirus vaccines. *Pediatr Infect Dis J*. 2003; 22: 443.
- 6 Shaw AR. Human papillomavirus vaccines in development: If they're successful in clinical trials, how will they be implemented? *Gynecologic Oncology*. 2005; 99: S246-248.
- 7 Harper DM, Franco EL, Wheeler CM, et al. Sustained efficacy up to 4,5 years of a bivalent L1 virus-like particle vaccine against human papillomavirus types 16 and 18: follow-up from a randomised control trial. *Lancet*. 2006; 367: 1247-1255.
- 8 Koutsky LA, Ault KA, Wheeler CM, et al. A controlled trial of a human papillomavirus type 16 vaccine. *N Engl J Med*. 2002; 347: 1645-1651.

- 9 Villa LL, Costa RLR, Petta CA, et al. Prophylactic quadrivalent human papillomavirus (types 6, 11, 16 and 18) L1 virus-like particle vaccine in young women: a randomised double-blind placebo-controlled multicentre phase II efficacy trial. *Lancet Oncol.* 2005; 6: 271-278.
- 10 Ault KA. Future II Study Group. Effect of prophylactic human papillomavirus L1 virus-like-particle vaccine on risk of cervical intraepithelial neoplasia grade 2, grade 3, and adenocarcinoma in situ: a combined analysis of four randomised clinical trials. *Lancet.* 2007; 369: 1861-1868.
- 11 Paavonen J, Jenkins D, Bosch FX, et al. Efficacy of a prophylactic adjuvanted bivalent L1 virus-like-particle vaccine against infection with human papillomavirus types 16 and 18 in young women: an interim analysis of a phase III double-blind, randomised controlled trial. *Lancet.* 2007; 369: 2161-2170.
- 12 Wright TC, Van Damme P, Schmitt HJ, Meheus A. Chapter 14: HPV vaccine introduction in industrialized countries. *Vaccine.* 2006; 24(3): 122-131.
- 13 Zimet GD, Mays RM, Fortenberry JD. Vaccines against sexually transmitted infections: promise and problems of the magic bullets for prevention and control. *Sex Transm Dis.* 2000; 27: 49-52.
- 14 Zimet GD. Improving adolescent health: focus on HPV vaccine acceptance. *J Adolesc Health.* 2005; 37(6): 17-23.
- 15 Wong LP, Sam IC. Ethnically diverse female university students' knowledge and attitudes toward human papillomavirus (HPV), HPV vaccination and cervical cancer. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol.* 2010; 148: 90-95.
- 16 Esposito S, Bosis S, Pelucchi C, et al. Pediatrician knowledge and attitudes regarding human papillomavirus disease and its prevention. *Vaccine.* 2007; 25: 6437-6446.
- 17 Duval B, Gilca V, McNeil S, et al. Vaccination against human papillomavirus: A baseline survey of Canadian clinicians' knowledge, attitudes and beliefs. *Vaccine.* 2007; 25: 7841-7847.
- 18 Kahn JA, Zimet GD, Bernstein DI, et al. Pediatricians' intention to administer human papillomavirus vaccine: the role of practice characteristics, knowledge, and attitudes. *J Adolesc Health.* 2005; 37: 502-510.
- 19 Riedesel JM, Rosenthal SL, Zimet GD, et al. Attitudes about human papillomavirus vaccine among family physicians. *J Pediatr Adolesc Gynecol.* 2005; 18: 391-398.
- 20 Aldrich T, Becker D, Garcia SG, Lara D. Mexican physicians' knowledge and attitudes about the human papillomavirus and cervical cancer: a national survey. *Sex Transm Infect.* 2005; 81: 135-141.
- 21 Boehner CW, Howe SR, Bernstein DI, Rosenthal SL. Viral sexually transmitted disease vaccine acceptability among college students. *Sex. Transm. Dis.* 2003; 30: 774-778.
- 22 Dempsey AF, Zimet GD, Davis RL, Koutsky L. Factors that are associated with parental acceptance of human papillomavirus vaccines: a randomized intervention study of written information about HPV. *Pediatrics.* 2006; 117: 1486-1493.
- 23 Kahn JA, Rosenthal SL, Hamann T, Bernstein DI. Attitudes about human papillomavirus vaccine in young women. *Int. J. STD AIDS.* 2003; 14: 300-306.
- 24 De Carvalho NS, Teixeira LM, Pradel EM, Gabardo J, Joly C, Urbanetz AA. Vaccinating against HPV: Physicians' and medical students' point of view. *Vaccine.* 2009; 27: 2637-2640.
- 25 Hughes JP, Garnett GP, Koutsky L. The theoretical population-level impact of a prophylactic human papilloma virus vaccine. *Epidemiology.* 2002; 13: 631-639.
- 26 Garnett GP, Dubin G, Slaoui M, Darcis T. The potential epidemiological impact of a genital herpes vaccine for women. *Sex Transm Infect.* 2004; 80: 24-29.
- 27 Parkin DM, Bray F. Chapter 2: The burden of HPV related cancers. *Vaccine.* 2006; 24(3); 11-25.
- 28 Katz IT, Wright AA. Preventing cervical cancer in the developing world. *N Engl J Med.* 2006; 354: 1110.
- 29 Sauvageau C, Duval B, Gilca V, Lavoie F, Ouakki M. Human Papilloma Virus vaccine and cervical cancer screening acceptability among adults in Quebec, Canada. *BMC Public Health.* 2007; 7: 304.
- 30 Chesson HW, Blandford JM, Gift TL, Tao G, Irwin KL. The estimated direct medical cost of sexually transmitted diseases among American youth, 2000. *Perspect Sex Reprod Health.* 2004; 36: 11-19.
- 31 Harper DM. Why am I scared of HPV? *CA Cancer J Clin.* 2004; 54: 245-247.
- 32 Kulasingam SL, Myers ER. Potential health and economic impact of adding a human papillomavirus vaccine to screening programs. *JAMA.* 2003; 290: 781-789.

TAF Preventive Medicine Bulletin, 2011: 10(5)

- 33 Goldie SJ, Kohli M, Grima D, et al. Projected clinical benefits and cost-effectiveness of a human papillomavirus 16/18 vaccine. *J Natl Cancer Inst.* 2004; 96: 604-615.
- 34 Sanders GD, Taira AV. Cost-effectiveness of a potential vaccine for human papillomavirus. *Emerg Infect Dis.* 2003; 9: 37-48.
- 35 Constantine NA, Jerman P. Acceptance of human papillomavirus vaccination among Californian parents of daughters: a representative statewide analysis. *J Adolesc Health.* 2007; 40: 108-115.
- 36 Davis K, Dickman ED, Ferris D, Dias JK. Human papillomavirus vaccine acceptability among parents of 10 to 15 year old adolescents. *J Low Genit Tract Dis.* 2004; 8: 188-194.
- 37 Mays RM, Sturm LA, Zimet GD. Parental perspectives on vaccinating children against sexually transmitted infections. *Soc Sci Med.* 2004; 58: 1405-1413.
- 38 Zimet GD, Mays RM, Sturm LA, Ravert AA, Perkins SM, Juliar BE. Parental attitudes about sexually transmitted infection vaccination for their adolescent children. *Arch Pediatr Adolesc Med.* 2005; 159: 132-137.